

Desig

Col·lecció Raigs globulars

(28)

R

Aquest llibre ha estat publicat amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

Primera edició: setembre 2017

Títol original: *Wanting*

Copyright © 2008, Richard Flanagan

All rights reserved

© de la traducció de l'anglès, Josefina Caball

© de la fotografia de Richard Flanagan, Colin MacDougall

© d'aquesta edició, Raig Verd Editorial, 2017

Disseny de la coberta: Tono Cristòfol

Il·lustració de la coberta: Andreu Zaragoza

Correctora: Blanca Busquets

Publicat per Raig Verd Editorial

Gran Via de les Corts Catalanes 514, 1r 7a, 08015 Barcelona

www.raigverdeditorial.cat

 @Raig_Verd RaigVerd

Impressió: Estugraf

Dipòsit legal: B 8475-2017

ISBN: 978-84-16689-35-4

BIC: FA, FV

Impress a Espanya - *Printed in Spain*

La traducció d'aquest llibre es regeix pel contracte tipus proposat per ACE Traductores.

Raig Verd editorial forma part de l'Associació d'editorials independents

Un cop llegit el llibre, si no el vols conservar, el pots deixar a l'abast d'altres, passar-lo a un company de feina o un amic a qui pugui interessar. En el cas de voler llençar-lo (cosa impensable), fes-ho al contenidor blau de reciclatge de paper.

L'editorial expressa el dret del lector a la reproducció total o parcial d'aquesta obra per a ús personal.

Disig

Richard Flanagan

Traducció de Josefina Caball

Raig verd
editorial

Per a Kevin Perkins

*Ja ho veieu, la raó, senyors, és una bona cosa; això
és inqüestionable, però la raó no és res més que raó, i només
satisfà la capacitat humana de raonar, mentre que el desig
és la manifestació de tota la vida.*

*Fiódor Dostoievski
(Memòries del subsòl. Trad. Raquel Ribó)*

*Més val fruir del que es té que deixar-se endur pels desigs:
també tot això és en va i afany inútil
(Eclesiastès 6, 9)*

1

La guerra s'havia acabat com de vegades s'acaben les guerres: inesperadament. Un home no gaire apreciat, fuster i també un enèrgic predicador presbiterià, havia recorregut, desarmat i acompanyat de negres domesticats, les vastes terres inexplorades de l'illa i n'havia tornat amb un grup heterogeni d'indígenes. Els anomenaven negres salvatges, encara que de salvatges no ho eren pas, sinó que més aviat eren ronyosos, miserables i, sovint, tísics. Eren, va dir l'home —i, curiosament, això ara semblava cert—, el que quedava de les tribus, abans tan temudes, de la Terra de Van Diemen, que havien fet la guerra d'una manera implacable i terrible durant molt de temps.

Els qui els van veure van dir que costava de creure que aquell grup tan reduït i desgraciat hagués pogut desafiar el poderós Imperi durant tant de temps, que hagués pogut sobreviure a l'extermini despietat, que hagués pogut inspirar tanta por i terror. No se sabia exactament què havia dit el predicador a aquells negres, ni què suposaven ells que pensava fer aquell home, però semblaven dòcils, encara que una mica tristos, mentre, derrotats, eren obligats a pujar en petits grups en unes barques que els havien de dur a una illa remota, situada en algun punt dels centenars de milles que separaven la Terra de Van Diemen del continent australià. En aquesta illa, el predicador va assumir el càrrec oficial de Protector, dotat d'un salari de 500 lliures a l'any,

a més d'una petita guarnició de soldats i un catequista, i es va proposar d'eleva els seus negres protegits al nivell de la civilització anglesa.

Va obtenir alguns resultats i, encara que eren petits, era en aquests casos que mirava de concentrar els seus esforços. Que potser no eren dignes d'admiració? Que potser els seus protegits no coneixien Déu i Jesús, com ho demostraven el fervor i la rapidesa amb què responien les preguntes del catequista i l'entusiasme amb què cantaven els himnes? Que potser no s'havien adaptat bé al mercat setmanal, on bescanviaven pells i collarets de petxines per vidrets, tabac i articles semblants? Deixant de banda el fet que gairebé cada dia es moria algun dels seus germans negres, calia admetre que la colònia era satisfactòria en tots els aspectes.

Així i tot, hi havia coses que eren francament desconcertants. A pesar que els anava apartant de la seva dieta ancestral, basada en baies, plantes, crustacis i caça, i els anava habituant a la farina, al sucre i al te, la salut d'aquella gent no es podia comparar amb la que tenien abans. I com més s'avesaven a les mantes i a la feixuga indumentària dels anglesos i abandonaven la seva nuesa llicenciosa, més tossien, esbufegaven i morien. I com més en morien, més volien desfer-se de la roba anglesa, deixar de menjar a l'estil anglès i deixar de viure a les cases angleses —que, deien, estaven habitades pel dimoni—, i tornar als plaers de la caça durant el dia i de les fogueres a la nit.

Era l'any 1839. Per primera vegada es feia una fotografia d'un home, Abd al-Qadir declarava el gihad als francesos, i la fama de Charles Dickens creixia gràcies a una novel·la titulada *Oliver Twist*. Allò era inexplicable, va pensar el Protector, mentre tancava el registre després d'haver-hi anotat un altre informe forense i es tornava a centrar en la preparació de les notes per a la seva conferència sobre pneumàtica.

2

Quan un criat de la casa de Charles Dickens havia portat corrents la notícia de la mort de la nena, John Forster no havia dubtat gens —dubtar era un senyal de feblesa de caràcter, i el seu caràcter no permetia cap mena de feblesa. Corpulent, panxut, amb cara de mastí anglès i feixuc en tots els aspectes —tant pel que feia a les seves opinions, com a la seva sensibilitat, moralitat i conversa—, Forster era per a Dickens el que la força de la gravetat era per a un pilot de globus aerostàtic. Encara que en privat de vegades l'escarnia, Dickens sentia un profund afecte per aquell home que li feia de secretari i en qui confiava per a tota mena de feines i de consells.

I Forster, excessivament orgullós de la confiança que Dickens li tenia, va decidir esperar-se fins que l'escriptor hagués acabat el discurs. Tot i que Forster li havia insistit que els esdeveniments recents l'eximien d'haver de parlar davant dels membres del Fons General del Teatre, Dickens s'havia mantingut ferm en la decisió de fer el discurs. Aquell mateix dia, Forster encara l'havia anat a veure a la casa de Devonshire Terrace un altre cop per pregar-li que cancel·lés el compromís.

—Però els ho he promès —li havia dit Dickens, a qui havia trobat al jardí on jugava amb els fills petits. Portava la Dora a coll, la novena dels seus fills i la més petita; en

aquells moments l'aguantava enlaire i, somrient, bufava mentre la petita movia els braços amunt i avall, amb l'energia i la solemnitat d'un timbaler de regiment—. No, no; no puc fallar d'aquesta manera al nostre Fons.

Forster s'havia enfadat, però no havia dit res. Nostre! Sabia que el seu amic de vegades es tenia més per un actor que per un escriptor. Era absurd, però ell era així. A Dickens l'apassionava el teatre. Estimava tot allò que tenia a veure amb el món de la imaginació, un món en què es podia fer aparèixer la lluna només movent un dit; Forster sabia que Dickens sentia una estranya solidaritat amb els actors membres de la societat benèfica davant dels quals havia de parlar aquell vespre. L'atracció del seu amic cap a aquell ambient de dubtosa reputació, a Forster el preocupava una mica però també l'intrigava.

—Fa bona cara, no trobes? —havia dit Dickens, acostant-se altre cop la criatura al pit—. Avui ha tingut una mica de febre, oi que sí, Dora? —i li havia fet un petó al front—, però em sembla que ara ja li comença a passar.

I ara, poques hores després, quin discurs més esplèndid!, pensava Forster. El públic era nombrós i l'escoltava extasiat, i Dickens, un cop havia començat, estava tan brillant i commovedor com sempre.

—En el nostre Fons —deia Dickens a la sala abarrotada d'actors— no s'hi coneix la paraula exclusivitat. Nosaltres incloem tots els actors, tant si són Hamlet com Benedicte; tant si fan d'espectre o de bandit, o si en un sol personatge encarnen l'exèrcit del Rei sencer. I per representar els seus papers davant nostre, aquests actors viuen escenes de malaltia, de sofriment, sí, fins i tot de mort. Així i tot...

Es van sentir uns aplaudiments indecisos que van emmurdir gairebé a l'acte, potser perquè semblava de mal gust cridar l'atenció al fet que Dickens fos allà quan feia tot just

quinze dies que havia perdut el seu pare. De resultes d'una operació fallida per treure-li pedres de la bufeta, l'home havia mort en un mar de sang, havia explicat Dickens a Forster.

—...Així i tot, —va prosseguir Dickens— quantes vegades hem de constrènyer els nostres sentiments i amagar el que tenim dins del cor per continuar la lluita per la vida i, així, complir amb valentia els nostres deures i els nostres compromisos.

Després del discurs, Forster va cridar Dickens a part.

—Em sap greu... —va començar a dir—. ...En una paraula —va afegir, ell que sempre en feia servir massa, de paraules, però que ara s'adonava que n'hi havia una que hauria volgut no haver de pronunciar.

—Digues —va fer Dickens, amb la vista clavada en algú o alguna cosa que hi havia darrere Forster fins que va tornar a mirar el seu amic amb els ulls brillants—. Digues, benvolgut Mamut.

Que Dickens se li adrecés pel sobrenom amb aquell to despreocupat, que suposés que allò només era una broma, que se sentís cofoi com un actor després d'una bona representació, no ajudava gens el pobre Forster.

—La petita Dora... —va dir. Els llavis li tremolaven mentre intentava acabar la frase.

—La Dora?

—Em sap... —va murmurar Forster, que en aquells moments hauria volgut dir un munt de coses, però que va ser incapaç de dir-ne cap—. ...Em sap molt de greu, Charles —va afegir d'una tirada, lamentant cada mot, desitjant poder dir alguna cosa millor, mentre aixecava la mà per emfatitzar amb aquell gest habitual una puntualització que no va arribar a fer i després la deixava caure altre cop vora el cos, aquell cos gros que ara se sentia tan rebotit i inútil. —Li han vingut convulsions —va dir finalment.

El rostre de Dickens no va mostrar cap emoció, i Forster va pensar que era un home extraordinari.

—Quan? —va preguntar Dickens.

—Fa tres hores —va respondre Forster—, just quan ens en hem anat.

Era l'any 1851. La Gran Exposició de Londres celebrava el triomf de la raó en un gran pavelló de vidre que amb sorna l'escriptor Douglas Jerrold anomenava palau de cristall; a Nova York es publicava sense èxit una novel·la sobre la caça d'una llegendària balena blanca; mentre al port grisós de Stromness, a les illes Òrcades, Lady Jane Franklin acomiadava la segona d'una llarga sèrie d'expedicions fallides que havia de salpar cap a la blanca vastitud, a la recerca d'una llegenda que en un altre temps havia estat el seu marit.

3

Una nena petita corria amb tanta empena que semblava que s'havia de reventar entremig de la dantònia austral, l'herba de ualabi, que era gairebé tan alta com ella. Com li agradava la sensació dels brins fins que li escampaven gotes d'aigua suaus com plomes al panxell de les cames, i sentir la terra sota els peus descalços, humida i flonja a l'hivern; seca i polsegosa a l'estiu. Tenia set anys, la terra encara li oferia delícies extraordinàries per descobrir; la terra encara li pujava pels peus fins al cap i es fonia amb el sol; i la nena se sentia eufòrica mentre corria i al mateix temps l'atterria la raó que l'empenyia a córrer sense parar. Coneixia històries d'esperits que volaven i es preguntava si corrent una mica més de pressa també podria volar i arribar abans al lloc cap a on es dirigia. Llavors es va recordar que només els morts volaven, i es va treure del cap aquella idea.

Va passar per davant de les cases on vivien els negres, per entremig de gallines que cloquejaven i de gossos que lladraven, per davant de la capella, i va continuar corrent, enfilant el pendent del turó fins a arribar a l'edifici més important de Wybalenna.¹ Va pujar els tres graons de l'entrada i, com li havien ensenyat a fer tantes vegades, va trucar a

1 N. de la T.: L'any 1834, cent trenta-cinc aborígens tasmanians van ser traslladats a l'illa de Flinders, situada a uns 50 km de l'extrem nord-est de Tasmània, amb la finalitat de crear-hi una colònia que van anomenar Wybalenna («Cases de l'home negre» en la llengua dels aborígens) i en la qual havien de ser «cristianitzats i civilitzats». Com altres colònies, Wybalenna era dirigida per un Protector dels aborígens, càrrec creat al primer terç del segle XIX.

la porta com ho fan els blancs, amb el puny tancat.

El Protector va aixecar la vista de les notes de la seva conferència sobre pneumàtica i va veure entrar una nena indígena. Anava descalça, portava posades una bata sense mànigues molt bruta i una gorra de llana vermella, i una candela de mocs li pujava i baixava del forat dret del nas com si fos un ésser viu. La nena va mirar cap al sostre i després, les parets. Sobretot mirava a terra.

—Què vols? —va preguntar el Protector. Seguint el costum exasperant de la seva gent, la nena mirava a tot arreu, excepte als ulls del Protector. El seu nom de debò era el que ell li havia posat al bateig, Leda, però, per algun motiu, tot-hom li deia el nom indígena. I ara el Protector es va emparar quan es va adonar que ell feia el mateix.

—Què vols, Mathinna?

La Mathinna, amb els ulls clavats als peus, es va gratar sota el braç. Però no va dir res.

—I doncs, què passa? Què vols, criatura?

I de cop i volta, com si recordés per què era allà, la Mathinna va dir: *Rowra*, la paraula indígena que significa di-moni, i tot seguit, com si fos una llança que es precipitava cap a ella, va afegir *Rowra*, i després, **ROWRA!**

El Protector es va aixecar de seguida del tamboret, va agafar una navalla d'un calaix obert i va seguir la nena, que va arrencar a córrer davant seu. Van arribar a una filera de cases adossades que ell havia fet construir per als indígenes per avesar-los a l'estil de vida dels anglesos i per desacostumar-los dels seus refugis rudimentaris. El Protector, que havia estat fuster abans de convertir-se en un salvador, se sentia orgullós de veure que —deixant de banda la platja blanca de darrere, esquitxada de roques vermelloses i en-rivetada d'algues estireganyoses; i els boscos de més enllà, estranys i retorçats; si oblidaves aquella espantosa illa inex-

plorada en aquell racó de món on eren, i, en canvi, només et fixaves en aquells edificis— aquelles dues fileres de cases semblaven ben bé un carrer de nova construcció d'alguna gran ciutat moderna com ara Manchester.

Quan van ser a prop de la casa del número 17, la Mathinna es va aturar uns instants i va mirar fixament el cel, com si un terror indescriptible la paralitzés. Quan el Protector anava a passar disparat per davant de la nena, va veure el senyal que més temien els nadius: l'ocell que robava ànimes, un cigne negre que baixava en picat cap a les cases de totxos.

Ja abans d'entrar a dins la casa, el va sobtar una fortor de greix de baldriga grisa i de cossos bruts, i el va assaltar una por —sense paraules, sense nom— que aquella pudor putrefacta no tingués alguna cosa a veure amb ell, amb les seves accions, les seves creences. De vegades li passava pel cap la idea que aquella gent a qui tant estimava, a qui havia protegit de les malvestats dels colons blancs més cruels —que els empaitaven i els abatien satisfets com si cacesin cangurs i amb la mateixa indiferència—, que aquella gent a qui ell havia portat la llum de Déu ara es moria, a pesar de tot i d'una manera estranya, per culpa d'ell. Sabia que aquella idea era irracional. Una idea retorçada i impossible. Sabia que era deguda al cansament. Però no podia evitar que l'assaltés una vegada i una altra. Quan això li passava, li venia mal de cap, un dolor intens a la part frontal, un mal tan fort que se n'havia d'anar al llit.

A les autòpsies analitzava l'esòfag obert de les víctimes, el ventre esbudellat, els intestins infestats de pus i els pulmons marcits, buscant-hi alguna prova de la seva culpabilitat o innocència, però no n'hi trobava cap. Intentava acceptar com si fos una penitència la ferum dels litres de pus que de

vegades semblaven l'única força vital d'aquells budells destrossats. Intentava comprendre el sofriment d'aquella gent com si fos seu, i el dia que va vomitar en veure dos dits de podridura brillant al voltant d'una úlcera grossa com un cràter que baixava de l'aixella de Black Ajax fins al maluc, va voler interpretar la seva reacció com una mena de fer balanç en un registre espiritual. Però vomitar no era el mateix que saldar comptes i, en el fons, el Protector temia que no hi hagués cap possibilitat de compensar res. En el fons, tenia por que aquell sofriment ferotge, aquelles morts monstruoses, no fossin totes una conseqüència dels seus actes.

Feia tot el que podia per salvar-los en circumstàncies com aquelles —Déu sabia que no podia fer-hi res més—: realitzava amb compte la dissecció de cada cos per esbrinar la causa de la mort; s'aixecava a la nit per aplicar al malalt ventoses de succió, sangoneres o pegats de cantàrida, o per fer sagnies, com la que estava a punt de fer al pare de la Mathinna.

El Protector va obrir la navalla, es va humitejar l'índex i el dit gros i els va passar pel tall de la navalla per treure'n la sang encrostada, l'única cosa que quedava de Wheezy Tom en aquest món. Amb compte i precisió científica, va fer una incisió poc profunda al canell del malalt, que no parava de tremolar, en el punt del qual podria fer sortir més sang amb els mínims danys.

Quan a la llum de l'espelma cada nit, abans d'anar a dormir, el Protector escrivia al seu diari, buscava paraules que pogués emmotllar, de la mateixa manera que, en una altra vida, havia blegat i guerxat la fusta per fer-la encaixar. Buscava una tirallonga de mots que, com un llistó, poguessin servir per tapar algun error inexplicable i ahora vergonyós. Però les paraules només intensificaven la foscor en què se sentia immers; la cobrien però no l'explicaven. En moments com aquell, recorria a les oracions, als himnes, a